

Григорій ПУСТОВІТ,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри
методики викладання і змісту освіти
Рівненського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-7754-0249
e-mail: h.pustovit@gmail.com

ПАРАДИГМАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОНСТРУКТ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ УЧНІВ: ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ УРОК

Анотація. На основі аналізу сучасної педагогічної теорії і практики закладів базової освіти, в контексті впровадження Нової української школи схарактеризовано парадигмально-методичний конструкт організації самостійної практичної роботи учнів та розкрито наукові підходи, провідні ознаки, універсальні структури уроків, типологію та основні варіанти їхньої організації. Доведено необхідність зміни освітньої парадигми на гуманну, особистісно та діяльнісно спрямовану за змістом, дитиноцентрично, компетентісно орієнтовану та соціально значущу з метою формування не лише інтелекту, але й морально-духовного світу учня, його самоактуалізації та самореалізації.

Окреслено специфіку застосування у межах практико-орієнтованого уроку базової школи чотирьох груп інтерактивних технологій. Взявши за основу залежність між зростанням ступеня самостійності учнів в освітній, виховній, розвивальній, соціалізуючій діяльності та зменшенням відповідної педагогічної допомоги керівництва у її здійсненні з боку вчителя, обґрунтовано класифікацію рівнів їхньої творчої спільної діяльності.

Ключові слова: парадигмально-методичний конструкт, практико-орієнтований урок, парадигма, Нова українська школа, дитиноцентризм, суб'єкт-суб'єктні взаємини, компетентність.

Hryhoriy PUSTOVIT,
Doctor of Pedagogy, Professor;
Professor of the Department
of Natural and Mathematical Education,
Rivne Regional Institute
of Postgraduate Pedagogical Education,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7754-0249
e-mail: h.pustovit@gmail.com

PARADIGM AND METHODOLOGICAL CONSTRUCT ORGANIZATIONS OF STUDENTS' INDEPENDENT PRACTICAL WORK: PRACTICE ORIENTED LESSON

Abstract. The article characterizes analysis of modern pedagogical theory and practice of basic education institutions, in the context of the implementation of the New Ukrainian School and the paradigmatic-methodical structure of the organization of independent practical work of students. It has been revealed the scientific approaches, typology, structure and internal structure of a modern practice-oriented lesson.

The need to change its paradigm to a human and personally and activity-oriented in content, child-centric and competency-oriented and socially significant with the aim of forming not only the intellect. In addition, the moral and spiritual world of the student, assistance in his self-actualization and self-realization, recognition of the right

to be an equal sub-object of the educational process based on the formation of subject-subject relationships and close cooperation.

Within the scope of consideration of the paradigmatic and methodological structures of the organization of a practice-oriented lesson in the conditions of the implementation of the New Ukrainian School at the basic, school level. Its leading features, universal structures of such lessons, three main variants of its organization and their typology are distinguished and characterized.

The effectiveness of the use of four groups of interactive technologies in the construction of a practice-oriented basic school lesson. It has been characterized requirements for the organization of such lessons with the use of

information and communication technologies. It has been a substantiated dependence between the increase in the degree of independence of students in educational, educational, developmental and socializing activities and the decrease of appropriate pedagogical help or guidance in its implementation by the teacher, the classification of the levels of their creative joint activity.

Key words: *paradigmatic-methodical construct, practice-oriented lesson, paradigm, New Ukrainian School, child-centeredness, subject-subject relations, competence.*

Постановка проблеми. Аналіз теоретичних та прикладних аспектів проблеми впровадження інноваційних ідей та реформаторських змін, характерних для Нової української школи, дає підстави для висновку, що основу таких трансформацій забезпечує застосування у логічній єдності особистісно орієнтованого, особистісно діяльнісного, емоційно-ціннісного та компетентнісного підходів у побудові творчого освітнього середовища в базовій школі. Зважаючи на це, нині важливим є перехід від традиційної авторитарної педагогіки до педагогіки толерантності та партнерства й побудови дитиноцентричного творчого освітнього середовища у відповідних закладах освіти. За цих умов актуалізується увага на наявності сучасних як соціальних, так і особистісних потреб учнів щодо побудови самостійного учіння як ефективного підходу, що підвищує рівень мотивації та відповідальності за його результати. Завдяки цьому учень починає усвідомлювати, що здобута ним освіта стає основним інструментом формування гармонійного внутрішнього світу, сприяє подальшому розвитку здібностей та є основним чинником матеріального і духовного благополуччя у майбутньому (Кремень, 2010, с. 13–18).

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Здійснений нами аналіз сучасної педагогічної теорії та практики дав змогу дійти висновку, що порівняно з іншими організаційними формами навчання, урок на сьогодні досліджено досить ґрунтовно. Так, загальнодидактичні аспекти уроку відображено в наукових працях таких вітчизняних науковців, як О. Біляев, В. Бондар, С. Гончаренко, С. Караман, О. Ляшенко, Ю. Мальований, В. Онищук, В. Паламарчук, М. Пентелюк, Г. Шелехова та інших. Водночас особливої актуальності набули питання методики конструювання компетентісно орієнтованого уроку, що стало предметом наукових пошуків Н. Бібік, І. Єрмакова, О. Локшиної, О. Пометун, Л. Парашенко, О. Савченко, Т. Смагіна, С. Трубачевої та інших. Однак потреба у підвищенні якості базової освіти учнів детермінує пошук нових напрямів, методів, методик та сучасних засобів організації практико-орієнтованого уроку, його структури та основних складових.

Мета статті – на основі аналізу сучасної педагогічної теорії і практики закладів базової освіти в контексті впровадження Нової української школи схарактеризувати парадигмально-методичний конструкт організації самостійної практичної роботи учнів та розкрити наукові підходи, типологію, структуру та внутрішню побудову сучасного практико-орієнтованого уроку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогорні стає очевидним, що запровадження Нової української школи детермінує в сучасному освітньому процесі закладів загальної середньої освіти не стільки оволодіння учнями різного віку теоретичними знаннями, хоча це беззаперечно важливо, скільки формування вмінь і практичних навичок, а загалом – розвиток провідних компетентностей, що забезпечують ефективність самостійного застосування здобутих і засвоєних теоретичних знань безпосередньо у власній практичній життєтворчій діяльності.

Широке впровадження проєктної, дослідно-експериментальної, пошукової, конструкторської діяльності як складової творчої діяльності учнів базової школи має здійснюватися вчителем, який повинен «відійти» від авторитарного, монологічного підходу у побудові уроку та перейти до виконання ролі фасилітатора чи навіть консультанта, допомагаючи учням співпрацювати над вирішенням поставлених завдань, не нав'язуючи своєї думки чи ідеї, а лише спрямовуючи їх на пошук і опрацювання необхідної інформації, корекцію та результати власної діяльності. Усе це дасть змогу учневі на кожному етапі онтогенезу, зокрема на рівні базової освіти, розвиватися як дослідник, який не лише здобуває нові знання, а й уміє самостійно їх застосовувати у власній життєтворчій діяльності, зокрема й у повсякденному житті, змінюючи навколишнє середовище на краще. Завдяки інтегрованому підходу до освіти, виховання, розвитку і соціалізації здобувач освіти сприймає світ цілісно, а також уміє правильно, самостійно організовувати спостереження, здійснювати моніторинг тих чи інших об'єктів і явищ довкілля, проводити досліди, експерименти, створювати і реалізовувати проєкти, задовольняючи свою природну допитливість (Нова українська школа, 2016).

Отже, характерною ознакою Нової української школи саме у базовій школі має стати індивідуалізація процесу освіти, виховання, розвитку й соціалізації зростаючої особистості, що передбачає:

- індивідуально орієнтовану допомогу учням в усвідомленні ними сутності власних освітніх потреб, інтересів, цілей навчання і значущості здобутих ними знань, сформованих умінь і навичок (загалом життєво важливих компетентностей) у майбутній професійній діяльності;

- створення умов для вільної реалізації кожним учнем особистісних здібностей і потенційних можливостей у конкретній індивідуальній та колективній соціально значущій діяльності;

- підтримку кожного учня у творчій самореалізації, самоствердженні та самостановленні;

- підтримку і допомогу кожному учневі у процесах рефлексії.

В означеному контексті індивідуальні творчі потенції, цілі і наміри інтелектуально збагаченої, духовно зрілої та фізично здорової особистості вкорінені в систему сформованих індивідуальних цінностей і ціннісних орієнтацій, що розвиваються в сучасній базовій школі, виконують функцію переконань в організації її життєдіяльності в соціокультурному і соціо-природному середовищі, активно використовуються для вирішення не лише її побутових, а й насамперед

смісловиттєвих проблем (Бех, 2018).

Безумовно, це вимагає зміни парадигми уроку з метою формування не лише інтелекту, але й морально-духовного світу учня, його самоактуалізації та самореалізації, визнання права бути рівноправним суб'єктом освітнього процесу на основі формування суб'єкт-суб'єктних взаємин та тісної співпраці. Отже, така парадигма має бути гуманною й особистісно та діяльнісно спрямованою за змістом, дитиноцентрично й компетентісно орієнтованою та соціально значущою за своїм значенням. Це, відповідно, актуалізує значущість уроку як провідної дидактичної форми організації освіти, виховання, розвитку й соціалізації учнів.

За визначених умов урок як форма реалізації мети, завдань і змісту діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу трансформується у практичну площину, сприяючи формуванню самостійності учнів як у здобутті, усвідомленні й засвоєнні нових наукових знань, так і у формуванні вмій та навичок їхнього самостійного застосування у власній життєтворчій діяльності в оточуючому соціокультурному і соціоприродному середовищі. Це дає змогу констатувати, що урок в умовах Нової української школи має значні відмінності від традиційного уроку, побудованому на пострадянській парадигмі, а тому за своєю структурою є досить складним логічно створеним педагогічним об'єктом (Савченко, 2008).

Побудова такого уроку передбачає врахування низки організаційно-педагогічних і психолого-педагогічних умов, зокрема:

- можливості у варіюванні навчальним часом та певним чином географічними межами здійснення навчально-пізнавальної, пошукової, дослідницької, конструкторської та проєктної діяльності чи суто практичної роботи учнів як на уроці, так і в позаурочний час;

- конструювання змісту освіти, виховання, розвитку і соціалізації учнів за умови застосування провідних дидактичних підходів, а саме: систематизації, диференціації, індивідуалізації, міжпредметної кореляції та інтеграції. Саме останнє, з упровадженням Нової української школи в базовій школі, набуває особливої актуальності, оскільки створюються умови для його самостійного структурування і компоновання вчителем як у межах авторських навчальних програм за окремими предметами, так і в межах інтегрованих окремих тем і розділів навчальних програм;

- застосування особистісно орієнтованого, емоційно-ціннісного, особистісно діяльнісного й компетентісного підходів до організації та здійснення освітнього, виховного, розвивального і соціалізуючого процесу в базовій школі та впровадження різноманітних структур уроку, форм, методів, методичних прийомів і засобів його проведення;

- посилення «суб'єкт-суб'єктної» взаємодії і співпраці всіх учасників освітнього процесу завдяки впровадженню педагогіки партнерства, нової структури закладу освіти, побудови творчого освітнього середовища, орієнтованого на освітні потреби й мотиви, інтереси й бажання, індивідуальні та вікові можливості, сформований соціальний досвід кожного з учнів базової школи;

- визнання центром освітнього, виховного,

розвивального і соціалізуючого процесу в межах уроку саме дитину, що створює комфортні умови для творчого розвитку, саморозвитку та самоствердження кожної зростаючої особистості у колективі класу (малих творчих колективів, дослідних груп та у процесі самостійної практичної й проєктної роботи), базової школи загалом та за її межами (Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні, 2021).

У межах розгляду парадигмально-методичних конструктивів організації практико-орієнтованого уроку в умовах упровадження Нової української школи на рівні базової школи доцільним є виокремлення наступних ознак такого уроку:

- комплексне й системне застосування у розв'язанні проблем якості освіти та якості освітньої діяльності наступних наукових підходів до побудови процесів освіти, виховання, розвитку й соціалізації зростаючої особистості: особистісно орієнтованого підходу, спрямованого на створення «ситуації успіху» у власній життєдіяльності кожного з учнів; особистісно діяльнісного – спрямованого на практичну соціально значущу діяльність, у процесі якої учнем реалізуються на практиці здобуті знання за рахунок сформованих умій та навичок; ціннісно-мотиваційного – орієнтованого на формування системи цінностей і життєво важливих мотивацій щодо власного розвитку і саморозвитку; соціально адаптаційного, що сприяє адаптації дитини до соціальних викликів і загроз, а у майбутньому забезпечує процеси соціалізації зростаючої особистості, її допрофесійного самовизначення та самореалізації;

- упровадження інтерактивних й інноваційних ігрових та проєктних технологій, спрямованих на постійну й активну взаємодію і плідну співпрацю всіх його суб'єктів, через спільне навчання і взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці – технологія «рівний-рівному»);

- у процесі моделювання змісту уроку сьогодні незаперечно важливим є використання рольових ігор, створення комфортних умов для висловлювання і доведення власної точки зору, доказового міркування та спільного вирішення поставленого завдання.

Отже, впровадження інтерактивних й інноваційних ігрових та проєктних технологій в освітній процес базової школи сприяє ефективному формуванню життєво важливих компетентностей, цінностей та ціннісних орієнтацій учнів, їхніх потреб і мотивів щодо здобуття нових знань. Крім того, сприяє створенню атмосфери доброзичливості, співробітництва, довіри й особистісного комфорту, даючи педагогу змогу стати справжнім лідером учнівського колективу. Важливо, що такий підхід виключає як домінування одного учасника освітнього процесу над іншими, так і однієї думки над іншою, а загалом спрямовується на розвиток творчих здібностей та удосконалення мовленнєвих і розумових навичок учнів. Водночас за рахунок створених в освітньому середовищі базової школи різноманітних ситуацій успіху кожен учень починає відчувати себе індивідуальністю з притаманними саме йому особистісними якостями. Результатом організації такого уроку є суттєве підвищення рівня критичного мислення й креативності учнів, формування вмій і

навичок комунікації й співпраці та прийняття продуктивних рішень (Сердюк, 2010, с. 55–61)

На сьогодні у побудові практико-орієнтованого уроку базової школи особливої актуальності набувають інтерактивні технології, що об'єднуються у чотири основних групи:

– *технології кооперативного навчання* (коло ідей; робота в парах; робота в малих творчих групах (дослідних групах); ротаційні (змінювані) групи; карусель; акваріум тощо);

– *технології колективно-групового навчання* (мозковий штурм, мікрофон, аналіз ситуації (окремим учнем, окремими групами); обговорення всіма учасниками; снігова куля; дерево рішень; незакінчені речення; вчусь – досліджуючи, навчаючись, діючи);

– *технології ситуативного моделювання* (ситуації-проблеми; ситуації успіху; ситуації-співпраці; ситуації-невизначеності; роліві ігри, симуляції, умовляння, моделювання дій тощо);

– *технології опрацювання дискусійних питань* (дискусія; дискусія-аналіз; дискусія на узгодження позицій; дискусія в ігровій формі; дебати; ланцюжок думок тощо).

Ураховуючи основну ідею означеної статті щодо сутнісних характеристик практико-орієнтованого уроку в базовій школі, котра передбачає насамперед створення комфортних умов для учня у самостійному здобутті ним нових знань (самостійному учінню) та у відповідності до парадигми Нової української школи, незаперечним і надважливим стає формування вмінь і практичних навичок їх самостійного застосування у власній життєтворчій діяльності. У зв'язку з цим до переліку інтерактивних технологій, що є притаманними базовій школі, нами включено ще й *технологію проблемного навчання*. Означена технологія зазвичай вибудовується у певній логічній єдності її складових, зокрема: актуалізації проблеми (створення проблемної ситуації вчителем); збору й аналізу інформації самостійно учнями чи за керівництва чи супроводу вчителя; систематизації здобутої інформації та її аналізу, обговорення результатів, визначення тієї інформації щодо об'єктів і явищ, без яких вирішення проблеми стає неможливим; характеристики проблемно-наслідкових зв'язків, формулювання гіпотези (самостійно учнями, за керівництва чи супроводу вчителя); вивчення нового матеріалу, проведення дослідження, лабораторної роботи, моніторингу, за результатами яких здійснюється перевірка припущень (гіпотези) і пояснення учнями результатів вирішення проблеми (самостійно учнями, за керівництва чи супроводу вчителя); формулювання висновків, аналіз рівня здобутих знань, сформованих умінь і навичок та досвіду виконання творчої діяльності як складових життєво важливих компетентностей (самостійно учнями, за керівництва чи супроводу вчителя).

Ураховуючи, що переважна більшість практико-орієнтованих уроків в освітньому процесі базової школи передбачає самостійну творчу працю учнів у досягненні мети і конкретних цілей та вирішенні практико-

орієнтованих завдань, розроблено один із можливих варіантів розв'язання проблемних ситуацій (навчальних, пошукових, дослідницьких, проектних, навіть організації суспільно корисної, масової чи природоохоронної роботи). Водночас системне впровадження активних методів проблемно-орієнтованого, емпіричного, експериментально-дослідницького, проектного й рефлексивного навчання забезпечує підвищення ефективності процесів диференціації у формуванні потреби в здобутті нових знань, стійкої мотивації до самостійного навчання, здатності до самооцінювання його результатів й пошуку найефективніших форм співпраці щодо вирішення поставленого завдання. Застосування такого підходу дає змогу вчителю чітко вибудувати алгоритм творчої діяльності учнів на основі виявлення й усвідомлення ними сутності конкретних етапів і відповідних власних дій (*див. рис.*).

Означений підхід сприяє трансформації традиційної освітньої парадигми у базовій школі у парадигму Нової української школи, суттєвою ознакою якої є організація освітнього процесу з метою створення комфортних умов для самостійного учіння, що значно підвищує рівень мотивації учнів, а головне – рівень сформованості відповідальності за його результати.

Водночас учитель має змогу своєчасно здійснити контроль за діями учнів, надати їм необхідну допомогу чи корегувати їхні дії, а отже, значно оптимізувати весь процес освіти, виховання, розвитку та соціалізації на кожному практико-орієнтованому уроці. Крім того, застосування такого підходу надає навчально-пізнавальний, пошуково-експериментальний, дослідницький, конструкторський і проектний діяльності та конкретній суспільно корисній, масовій чи природоохоронній роботі системності, наступності, науковості дій і здобутих результатів, забезпечує розвиток комунікативних умінь і навичок, формує соціально активну творчу особистість.

Важливе значення в організації практико-орієнтованого уроку в базовій школі належить інформаційно-комунікаційним технологіям (*далі – ІКТ*), що передбачають принципово нові методичні підходи до побудови його структури й реалізації освітнього змісту та водночас виконують роль одного з провідних чинників в управлінні якістю освіти. Інформаційно-комунікаційні технології сьогодні дають змогу набагато ефективніше вирішувати проблему організації освітнього процесу в межах практико-орієнтованого уроку як за умови застосування баз інтернет-комунікацій, так і за рахунок інтерактивних CD-курсів та використання супутникового інтернету. За цієї умови методи навчання відрізняються тісним взаємозв'язком із процесами подачі та сприйняття учнями інформації, що істотно впливає на характер спільної діяльності вчителя та учня. У процесі застосування ІКТ на таких уроках, враховуючи інтерактивність, структуризацію та візуалізацію інформації, відбувається посилення мотивації учня, активізація його пізнавальної діяльності (Биков, 2012, с. 30–33; Морзе, 2012).

Рис. Алгоритм організації вивчення учнями довкілля в межах практико-орієнтованого уроку

Зважаючи на зазначене вище, сьогодні широкого застосування набули ІКТ на різних етапах практико-орієнтованого уроку у базовій школі, зокрема на етапах: розкриття теми такого уроку, його мети й конкретних цілей, що мають бути досягнені; активізації опорних уявлень та уже сформованих наукових знань, умінь і навичок їхнього застосування; перевірки домашнього завдання, завдяки появі на екрані запитань, незакінчених речень, незавершених схем тощо; усвідомлення й засвоєння нового знання (інтелектуального продукту в процесі узагальнення, систематизації й аналізу нової інформації, за умов застосування ілюстративного матеріалу у вигляді основних понять, малюнків, анімацій, комп'ютерних моделей чи навіть орієнтованих завдань тощо); завершення здійснення контролю / корекції здобутих наукових знань, сформованості умінь і практичних навичок та соціального досвіду як складових життєвоважливих компетентностей. Важливим за цих умов є розуміння того, що застосування мультимедійних технологій – це лише засіб, що передусім виконує допоміжну функцію на

уроці. Водночас ІКТ-технології, маючи широкі дидактичні можливості, забезпечують значно більшу ефективність у сприйманні та засвоєнні учнями базової школи системних наукових знань і формуванні життєвоважливих компетентностей, а також сприяють підвищенню статусу вчителя як сучасного фахівця. Однак сьогодні, на жаль, як підтверджують результати аналізу практики застосування мультимедійних технологій (презентацій) у базовій школі, їхнє застосування має фрагментарний характер (Жук, 2003, с. 22–30).

Отже, виникає необхідність схарактеризувати деякі вимоги до організації практико-орієнтованого уроку із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій навчання в базовій школі, зокрема:

– певна частина практико-орієнтованих уроків із застосуванням ІКТ-технологій обов'язково мають проводитися у комп'ютерних класах із використанням резидентних довідників, автоматизованих навчальних систем, відеозаписів роботи різних програм тощо. Уже сам факт проведення практико-орієнтованого уроку в кабінеті інформатики детермінує в учнів

емоційну зацікавленість і розвиває інтерес та бажання якнайшвидше розпочати власну роботу на комп'ютері. Водночас ці процеси підсилюють дію психологічних механізмів формування (нехай нестійкої зовнішньої) мотивації, котра посилюється у процесі вирішення учнем поставлених перед ним завдань. За цієї умови він самостійно зможе переконатись у належному рівні сформованості власних знань, чи навпаки – у недостатньому рівні сформованості, що зазвичай викликає емоційне хвилювання і появу потреби у здобутті нових знань. Здобувачу освіти стає цікавим сам процес засвоєння нових наукових знань за допомогою комп'ютера, тоді як роль учителя полягає у створенні комфортних умов і привабливості змісту їхньої роботи (Лапінський, 2008, с. 26–32);

– під час проведення практичних занять за кожним учнем має бути закріпленою окремою комп'ютер, на якому доцільно створити його особисту папку (із шифром класу та прізвищем учня);

– важливо застосовувати індивідуальний підхід, що передбачає широке використання індивідуалізованих навчальних програм, банку багаторівневих завдань (особливо під час проведення практичних занять, лабораторних робіт, здійсненні моніторингу об'єктів навколишнього середовища);

– значну частину практико-орієнтованого уроку (або ж навіть окремої уроку) доцільно проводити у формі різноманітних ігор, у процесі яких поставлені перед учнями завдання мають розв'язуватися переважно самостійно чи за супроводу вчителя з метою набуття відповідних умінь і навичок та соціального досвіду як складових життєвоважливих компетентностей.

Висновки. Отже, підсумовуючи, можемо зробити висновок, що ІКТ-підтримка у процесі проведення практико-орієнтованого уроку в базовій школі сприяє підвищенню якості освіти за рахунок створення комфортних умов (широкий спектр динамічного унаочнення, мультиплікацій, відео, комп'ютерних моделей об'єктів, явищ чи процесів, аудіосупроводу тощо), що значно підвищує рівень усвідомлення й засвоєння навчального змісту. Водночас маємо акцентувати увагу на двох основних напрямках застосування ІКТ у ході практико-орієнтованих уроків у базовій школі. У межах першого напрямку засоби інформатизації в освітньому процесі можуть виконувати роль засобів «підтримки» у реалізації традиційних методів навчання, однак не слід забувати, що вони інтенсифікують означені процеси. Крім того, певною мірою вони позбавляють учителів рутинної, пов'язаної з обліком, вимірюванням і оцінюванням знань школярів, роботи.

Упровадження засобів ІКТ у межах другого напрямку сприяє здійсненню суттєвих позитивних змін у конструюванні змісту освіти, визначенню найперспективніших форм і методів організації освітнього процесу, створенні авторських курсів (навіть інтегрованих тем) завдяки застосуванню змістовного наповнення засобів інформатизації з окремих шкільних навчальних дисциплін. Зважаючи на це, знання, вміння та навички за такого підходу розглядаються не як мета, а як засіб розвитку особистості школяра (Нагачевська, 2014, с. 205–210).

(Продовження у наступному номері журналу)

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Кремень, В. Г. (2010). Освіта в контексті сучасних соціокультурних змін. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: в 3 ч. Вип. 27 (31) С. 13–18.

Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. (2016). / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 17.02.2023).

Бех, І. Д. (2018). Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ; Чернівці: Букрек. 320 с.

Савченко, О. Я. (2008). Розвивальний потенціал змісту освіти у 12-річній школі. *Педагогіка і психологія*. 2008. № 2. С. 26–40.

Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія. (2016). / редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови); за заг. ред. В. Г. Кременя; Нац. акад. пед. наук України. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с.

Сердюк, Л. (2010). Шляхи формування мотивації на уроці. *Директор школи*. №2. С. 55–61.

Биков, В. (2012). Особливості переходу до активного використання комп'ютерних технологій / уклад.: О. Виговська, О. Виговський. *Директор школи, ліцею, гімназії*. № 1. С. 30–33.

Морзе, Н. В. (2003). Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом на уроці? URL: <http://www.cippe.edu.ua/forum/>.

Жук, Ю. (2003). Можливості нової технології. Психолого-педагогічні проблеми використання засобів нових інформаційних технологій у навчальному процесі. *Освіта*. С. 23–30.

Лапінський В. В. (2008). Навчальне середовище нового покоління та його складові. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. № 2. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. № 6 (13) С. 26–32.

Нагачевська, Х. П. (2014). Сучасні підходи до викладання гуманітарних дисциплін у профільних класах із використанням інформаційних технологій навчання. *Таврійський вісник освіти*. № 1 (45). Ч. II. С. 205–210.

REFERENCES

Kremen, V. H. (2010). Osvita v konteksti suchasnykh sotsiokulturnykh zmin [Education in the context of modern socio-cultural changes]. *Problemy ta perspektivy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity*: v 3 ch. Vyp. 27 (31) S. 13–18. [in Ukrainian].

Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. (2016) / [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. M-vo osvity i nauky Ukrainy. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (data zvernennia: 17.02.2023). [in Ukrainian].

Bekh, I. D. (2018). Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti: monohrafiia [Personality on the way to spiritual values: monograph]. Kyiv; Chernivtsi: Bukrek. 320 s. [in Ukrainian].

Savchenko, O. Ya. (2008). Rozvyvalnyi potentsial

zmistu osvity u 12-richnii shkoli [The developmental potential of the content of education in a 12-year school]. *Pedahohika i psykholohiia*. 2008. № 2. S. 26–40. [in Ukrainian].

Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia. (2016) / redkol.: V. H. Kremen (holova), V. I. Luhovyi (zast. holovy), O. M. Topuzov (zast. holovy); za zah. red. V. H. Kremenia; Nats. akad. ped. nauk Ukrainy [National report on the state and prospects of the development of education in Ukraine]. Kyiv: KONVI PRINT, 2021. 384 s. [in Ukrainian].

Serdiuk, L. (2010). Shliakhy formuvannia motyvatsii na urotsi [Ways of formation of motivation on lesson]. *Dyrektor shkoly*. №2. S. 55–61. [in Ukrainian].

Bykov, V. (2012). Osoblyvosti perekhodu do aktivnoho vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii / ukhad.: O. Vyhovska, O. Vyhovskyi. [Ways of formation of motivation in the lesson. School Director]. *Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii*. № 1. S. 30–33. [in Ukrainian].

Morze, N. V. (2003). Yak navchaty vchyteliv, shchob kompiuterni tekhnolohii perestaly buty dyvom na urotsi? [Peculiarities of the transition to the active use of computer

technologies]. URL: <http://www.cippe.edu.ua/forum/>. [in Ukrainian].

Zhuk, Yu. (2003). Mozhlyvosti novoi tekhnolohii. Psykholoho-pedahohichni problemy vykorystannia zasobiv novykh informatsiinykh tekhnolohii u navchalnomu protsesi [Opportunities of new technology. Psychological and pedagogical problems of using new information technologies in the educational process]. *Osvita*. S. 23–30. [in Ukrainian].

Lapinskyi, V. V. (2008). Navchalne seredovysheche novoho pokolinnia ta yoho skladovi [The educational environment of the new generation and its components]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova*. № 2. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova. № 6 (13) S. 26–32. [in Ukrainian].

Nahachevska, Kh. P. (2014). Suchasni pidkhody do vykladannia humanitarnykh dystsyplin u profilnykh klasakh iz vykorystanniam informatsiinykh tekhnolohii navchannia [Modern approaches to teaching humanitarian disciplines in specialized classes with the use of educational information technologies]. *Tavriiskyi visnyk osvity*. № 1 (45). Ch. II. S. 205–210. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 05.04.2023